

Nr. 23
An. VIII
1884.

Gherla
1/13
Dec.

ANUTIA

Apare in 1/13 si 15/27 a luni. — Pretiulu pre unu anu e 4 fl., 1/2 anu 2 fl.
pentru Romani'a pre anu 10 franci — lei noi.

IN BUTU. — Novela. — (Fine.)
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anuti'a a remasu cu anim'a indoiosata, elu a mersu, asiuraticu, asiá cum facu fetiorii, lucru micu din lucru mare.

I-a càdiutu reu si lui cà Anuti'a a fostu asiá de inderetnica, dar' lasa, cà i-a face elu butu càtu se-si aduca aminte.

Elu iubiá pe Anuti'a, o iubiá precumu nu iubiá pe nimenea in lume, — dar' erá cãm dêrdu. De fire erá cerbicosu; apoi erá incrediutu, cà-ci erá omu avutu si mai erá copilu frumosu.

Apoi erá tîneru. Avea dragoste, dar' dragostea lui erá dragostea copiiloru — spum'a vinului.

Lasa numai Anuti'a — cugetà elu, si incepù a hori de-alungulu ulitiei.

Si mersè in siediatóre.

Unde ar' merge se-i faca butu? In gradin'a cu flori, dêca vrei se ai strutiu.

Si gradin'a erá in florita, si florile se imbiáu. Copilulu aveá trecere, cà-ci erá avutu; si aveá trecere, cà-ci erá frumosu, si veselu, si intrecutu.

In siediatóre si-a fàcutu voie buna, a jucatu, a chiuutu càtu flu tiêneá gur'a, — a jocatu si s'a jocatu, — dara inzedaru. N'avea elu voi'a lui, nu-i tigneá lui de petrecerea ast'a; cà-ci nu vedeá pe Anuti'a cole pe la vitia torcându.

— Buna sér'a! se audí unu glasu veselu, la usie.

Elu privt spre usie, si vediù pe Anuti'a intrandu.

Nu cum erá mai nainte cu unu ciasu. Nici voi'a, nici imbracamintea. Anuti'a erá gatata cá de serbatori, si vesela si riditóre. De câte ori graiá, se parea cà rîde; de câte-ori rîdea se parea cà infloresce.

Voiniculu privi la ea, dar' Anuti'a nu-lu vedeá. Nici cá dóra!

Vedeá ea totu ce erá in giurulu ei, fetiorii glumindu, fetele ridiendu; dar' pe elu nu-lu vedeá.

„Lasa numai! se-ti facu eu tîe butu“ cugetá ea intarindu-se in fire.

Bagséma i-erá in fire, cà se sciá face de minune.

Baditi'a erá pe aci se-si pèrda mintile. La ast'a nu cugetasè. — I-erá doru de pace, cà-i erá draga; dar' erá cerbicosu, si i-ar' fi placutu se-i faca butu.

Se întorsè încóce se întorsè incolo, — se invèrti indrèpt'a, se invèrti in stèng'a; — dar' Anuti'a nu-lu vedeá. Poteá se fie càtu unu munte, cà Anuti'a nu-lu vedeá.

In fetioru se tredí o sumetia.

— Asiá? Nó astèpta tu Anuti'a!

Tiganulu incepù din vióra, fetiorii se insírrara la jocu. Nicu — asiá-i erá numele — sari in cerculu jocului, si incepù a chiuí càtu se audí dintralta ulitia.

„Striga numai striga, pâna te-oiu audí eu — cugetá Anuti'a, — si torceá càtu-i sfèraia fusulu in degete.

I-placeá cum merge. Vedeá cà Nicu e nacagitu. Asiá-i trebue mâncelu fèt'a padurei, se se mai calèscu unu picu.

Nu-i vorba; si ei i-erá óre-cum, vediendu cá Nicu e nacagitu. Dar' lasa cá n'a tiêné ast'a pâna-i lumea. Se se framênte elu pâna mâne séra, apoi — o vorba buna si o gura dulce nu e lumea. Dupa amaru e mai dulce dulcele.

Nicu incepù hor'a, tiopot'a, si tropot'a. cându încóce cându incoló. Sareá ce sareá, jocá ce jocá, dar' sêmțiá unu golu in sine, cá si cându n'ar' aveá anima in peptu.

Fetiorii luara fete, totu insulu pe cea mai draga. Nicu se întórsé pâna in dreptulu Anutiei, si nu-lu rabdâ foculu ce-lu ardeá cá se nu o céra la jocu.

— Tu Anutia! o strigà elu din cercu.

Anuti'a 'si facù de lucru — nu-lu audiá.

Dóra nu l'a auditu.

— Tu Anutia — repetà elu.

Anuti'a 'si togmiá caierulu in furca, nu-lu audiá. Atât'a fù multu.

Lui Nicu i-sari sângele in obrazu, si mai întor-cându-se odata, esî din jocu.

Fetiorii si fetele se uitáu unulu la altulu, cà-ci toti vediusé, toti audisè rusínea si umilirea lui Nicu; ér' elu in pripa nu sciù se faca cev'a mai întieptu — esî din jocu, si siediù pe o lavitia.

Tu Anutia! o strigà altu fetioru din jocu, care nu bagasè de séma ce se întêmplasè.

Anuti'a 'si redíma furc'a, se scolà iute si pasi in jocu.

Nicu sêmțiá cá cade lumea pe elu. — Nu sciú ce-i vinea asiá — se nu-i fi fostu rusíne i-ar' fi placutu se póta plânge:

Elu, care se credeá atâtu de iubitu, elu, pentru care si-ar' fi datu ea díle din viétia, a ajunsu la atât'a batjocura — prin ea!

Dar' numai dóue minute i tiênù acestu cugetu, apoi se trezi in elu mândri'a, sumeti'a si fal'a.

Elu, care prinde optu boi in jugu, care mulge o turma de oi, — patru stoguri in curte, nému de vélfa — elu de batjocur'a satului!

Si anuti'a jocá. Jocá si se faceá; si se legâná si se întreceá, cá o peunitia.

Celu puçinu se-o fi vediutu superata séu mâniósa; dar' nu: — ea nu erá superata nici mâniósa, nici dos-nica, — erá vesela, si intrecuta, si frumósa cá o flóre.

— Ah, tiêne minte Anutia! cugetà elu, si se scolà, si mersè acasa.

Adecàte a vrutu se mérga a casa, dar' n'a mersu. A âmblatu pe tóte ulitiele, a colindatu tóte portile pâna càtra diua.

In siediatóre jocáu si chiuiáu, elu le audiá tóte si âmblá pe ulitie cá nebunu.

Càtra diua a mersu acasa si s'a culcatu.

Anuti'a a remasu in siediatóre, si a jocatu si si-a petrecutu pâna in sfêrsitu.

Dupa siediatóre a mersu si ea acasa, si s'a culcatu. S'a culcatu, dar' n'a dormitu. Cà-ci multe som-nuri bune mânca dragostea!

A mai recugetatu odata preste cele intemplate, si a plânsu.

Se parea cá nu crede, i-se parea cá unu visu tóta nóptea. Nu credeá cá ea se fi potutu avé atâta anima rea, cá se-lu nacagiésca pâna pe acolo. Si totusi eráu adeveru tóte.

Dar' éra-si trageá de séma: lasa, cá nu-i strica, se-si mai vina la minte.

Intralta dí nu l'a vediutu, dar' nici ea n'a esítu afara.

Dar' pe sér'a urmatóre s'a gatatu éra, dar' s'a gatatu cumu a sciutu ea mai bine. S'a gatatu si s'a chichitu cá si celú ce vrea se plece.

In viétia ei n'a asceptatu sér'a mai cu multu doru. Erá se fie sér'a cea dulce, sér'a pabei.

In ferésta avea unu trandafiru infloritu, — si l'a pusu in cositie. Acel'a va fi a lui. Érn'a — trandafiru!

I-lu va pune in pelarie, ea cu mân'a ei, — é.n'a trandafiru — rosiu cum e foculu.

Apoi si-a pusu in sênu dóue mere. I-le-au adusu mama-s'a din têrgu. Si acestea or' fi a lui. Dóue mere rosii, cá doi bujori.

Si asceptá sér'a cu doru neastêmpératu.

Cà-ci erá se fie sér'a pabei — pacea dragiloru. Pacea dragiloru dupa cêrta!

Cum 'lu va infruntá, si-lu va dojeni — si apoi éra s'or' impacá.

Cum se va prinde elu, pe luna si pe stele, cá n'a mai jocá cu altele, cá nu i-a mai face butu, si cá va fi bunu — si éra s'or' impacá. — Dómne, adú sânt'a séra.

Si-a adusu Ddieu sér'a. O séra frumósa, cu luna si cu stele.

A venitu sér'a, dar' Nicu n'a venitu.

Anuti'a a mersu in siediatóre, in peru cu trandafiru, in sênu cu merisióre, dar' n'a avutu cui i-le dá.

A trecutu nóptea tóta, dar' Nicu nu s'a ivitu.

A venitu alta séra, Anuti'a éra a mersu, si Nicu éra n'a venitu.

Trandafirulu — a vesceditu, merele se batucisè; dar' Nicu nu mai veniá.

Apoi a inceputu a vestedi flórea si in faci'a Anutiei.

Nu l'a vediutu o dí, nu dóue, nu l'a vediutu o septemâna, — nici pe ulitia, nici in siediatóre, nici la baserica.

Si cum ar' fi doritu dómne, se-lu véda! Numai o vorba se-i spuna, numai un'a se-lu întrebe, — dar' nu poteá nici se-lu véda.

Nu-lu vedeá, dar' cu atât'a mai multe audiá.

Nicu aveá sora maritata, aveá matusia sfatósa, aveá ómeni buni si ómeni rei, — vorbele se faceáu cum se facu balbucii pe balta.

Apoi parintii lui Nicu eráu ómeni avuti, si in satu eráu multe femei cari traiáu pe lângã usile lui. Un'a veneá dupa unu bidu de farina, alt'a dupa o óla de lapte — si tóte aduceáu câte o vorba, câte o veste nouã. Traiáu si ele cum poteáu — din minciuni si din bêrfele

Care cum intrã, cleveteã; care cum esiã, bêrfiã, — care de care mai cu córne.

Si apoi clevetele 'su spornice. Care cumu se nasce, nasce incornurata, si cresce incornurata, si cresce intr'un ciasu câtu unu balauru.

In totu minutulu se schimba, la totu pasiulu face rostu.

Anuti'a le audiã tóte.

Cã-di Nicu merge a peti, câ-di nu i-a fostu de Anuti'a, câ-di numai s'a jocalu cu ea, câ asiã se jóca tenerii; nici câ i-a fostu draga, — dar' o-a nebunitu. Asia-i trebue nu créda, nu fie nebuna.

Anuti'a le audiã tóte. Plãngea serman'a câtu numai Ddieu scie; dar' dragostea ei cea nemarginita, credinti'a ei cea tare i sioptea din cându in cându câ dóra n'or' fi tóte drepte.

Vorbele cá vorbele, — tréca 'ducã-se; dar' aveã Nicu o mama, si mam'a lui Nicu aveã o draga de guritia, câtu nu erã melitia in siette sate care se fi tiënutu rostu cu ea.

Si cându a auditu ea de petiani'a lui Nicu, de rusinea lui, de a Nicului — de a puiului mamei — s'a rescocoratu câtu o corcodina. Si a pornitu cea puica de guritia, si-a doveditu, urbi et orbi, câ nu inzedaru i dà de mâncare.

Anuti'a le-a auditu si acestea; dar' acestea a fostu grele. Cã te impunge suliti'a, te face sabia, te arde foculu — dar' nu te impunge nu te taie si nu te arde, cum te arde gur'a serbeda de femeie.

Apoi mai aveã si Anuti'a unu picu de desiertatiune; scia ea câ féta mai frumósa nu e impregiuru, câ-si capeta petitori in totu ciasulu, va trãi si fara Nicu, n'a imbetrëni féta in peru.

Si se vediu amarita pâna in sufletu.

Dar' nu i-a fostu plinu paharulu.

Intr'o buna deminëtia se dusè vestea, câ Nicu e incredintiatu. Si acésta veste erã drépta.

Nici o indoiëla, nici o nadejde — Nicu erã incredintiatu.

Nu cu féta seraca, cum erã Anuti'a; dara cu féta avuta, si frumósa, si cu zestre.

Si lui Nicu i-e draga, ba draga cá sufletulu. Asiã spuneáu némurile lui.

A peritu dóra si cea din urma mângaiere, cea din urma nadejde.

Vorbiã satulu intregu de dragostea loru, sioptea satulu întregu de despartirea loru.

Anuti'a nu vorbiã nici o vorba. Dar' vorbiã ah, vorbiã acole in sënu unu vorbitoriu mare, si gelnicu, si

nemângaiatu — vorbiã diu'a si nóptea neincetatu. — Norocu câ nu-lu audiã nimenea, numai ea sengura.

— Nu te superã puiulu mamei — dîceã mama-s'a vediëndu-o plãngündu, — nu te superã, — calca-ti pe anima si uita, — D-dieu tóte le-au intogmitu cum i-a placutu. Ce scii de ce ai scapatu. Vedi tu drag'a mamei, si foculu stralucesce, gândesci câ-i de auru; dar' arde déca te atingi de elu. Uita-lu, — nu e codrulu dintr'unu lemnu,

— Lasiu uitã mama, dar' nu-lu potu — dîceã Anuti'a. Nu-lu potu uitã pâna me-oru bagã in pamentu; dar' lasa mama câ me-oiu face si me-oiu pface. Me oi face câ l'am uitatu, câ nu-mi pasa, si nici câ-mi aducu aminte. Voiu face ceea ce face celu nacajitu.

— Fã, a maicutii, fã!

— Dar' oi mai face un'a mama draga. — Voiu merge la nunt'a lui, la nunt'a lui Nicu, — se-lu vedu si se me véda. — Se stãu lângã elu, aprópe de elu, faciã in faciã, — se me mai véda odata, si se privescu in ochii lui, cu acesti doi ochi plãnsi — se-i mai véda si acestia, apoi.... apoi.... apoi....

Anuti'a 'si-au pusu mânile pe obrazu si picãndu pe o lavitia, a plãnsu cu amar.

* * *

Nicu iubiã pe Anuti'a, — dar' erã nacajitu si amaritu pâna in sufletu.

Bã ce erã mai multu, erã rusinatu intre fetiori si intre fete, — scia totu satulu de rusinea lui.

Elu, dupa care âmblãu mamele cu vorbe bune, dupa care âmblãu fetele cu pene verdi — elu rusinatu in faciã jocului.

Ori câ nu-lu iubesc Anuti'a — cugetã elu ori câ-i face butu. Dar' ori un'a, ori alt'a: elu nu o va iertã.

Apoi veniã mama-s'a, si resunãu taierile in cuiu de gur'a ei.

— Ce? dîcea ea — Anuti'a si io — io si Anuti'a! Ce? fetiorulu meu si Anuti'a, puiu de cucu cu puiu de cióra, brusturulu cu trandafirulu.

O, câ nu se deschide pamentulu!

Vorba astadi, vorba mâne, — vorba buna, vorba rea; buna incóce, rea incolo — pâna Nicu se tredl la petite.

A petitu, — a incredintiatu, — apoi au urmatu trei strigari in trei sãnte domineci, si a sositu nunt'a.

Mirés'a lui Nicu erã dintraltu satu, vecinu. Féta buna, féta frumósa, — dar' apoi féta avuta, vernica de elu.

Lumea vorbiã multe, câ-di, asia-su ómenii, — nu incapu unulu de altulu.

Dîceau câ mirés'a avusè draguti, si de cându s'a incredintiatu totu o gele si unu plãnsu.

Dar' inzedaru, câ Nicu erã avutu si dragutiulu ei erã copilu seracu, — apoi petitoriulu se cantaresce cu

bani cu totu. Nicu apasă cumpen'a, că apesau cei optu boi.

Dar' multe mai vorbescu ómenii, si bune si rele; Destulu că nunt'a a sositu. Nunta mare, vestita si povestita pe dëluri si pe vâi.

Nicu a mersu cu nuntasii, si si-a adusu mirés'a. Si o-a adusu cu pómpa si cu parada, se mérga vestea; dar' o a adusu, se mérga vestea la Anuti'a.

Dar' nu sosisë pana in satulu lui — bërfele trecusè inaintea nuntasiloru cale de unu ciasu. Că asiá merge vorb'a rea, totu inaintea t'a.

Sermana mirésa, abia o au scosu din casa dela parinti, plângându si gelindu asiá vorbiáu ómenii.

Colo pe unu vèrfu de dealu erá o stêna de érna, acolo fluerà unu pecurariu câtu 'si dedeá sufletulu. — Si Anuti'a nu poteá stá pe petióre — o doreá capulu serac'a.

Mama-s'a o imbarbatá, si éra-i siopteá, si éra o dogeniá, si nu mai invingéa cu ea!

Nicu le-au auditu tóte, — si asiá l'a âmplutu o dorere, cá si care n'a mai sêmțitu.

Dar' lasa-lasa! Inca mai aveá elu unu paharu de beutu.

La cas'a parintiésca asceptá satula intregu. Betrâni si teneri, fete si fetiori, toti asceptáu se véda nunt'a bogatuiulu si mirés'a cea frumoáa.

Intre nuntasi eráu tenerii prieteni, si fetele cu cari-si petrecusè teneréti'a, — dar' intre fete, acolo statea ea, Anuti'a.

Cum a sositu nuntasii. Nicu priví preste multime, si ceea-ce vediu dintâiu fû ea, draguti'a lui cea parasa.

Elu voi se-si ié ochii de acolo, dar' nu potù. Unu farmecu séu o slabitiune 'lu tienù legatu. Ér' ea, priviá la elu, priviá cu ochii intetiti, in faci'a lui, tiênta, — si lui i-se pareá că vede stralucindu tóta lumin'a tene-retiei lui, si prin aceea lumina 'si vedeá apuneadu tóta bucuri'a, tóta fericirea vietiei.

Erá viu, dar' i se pareá că e mortu, si vede lumea că prin visu; i-se pareá că dórme si visédia; dar' nu dormiá, nu visá; că-ci le vedeá tóte, aieve, asiá precum suntu.

Mama-s'a vení, si-lu prinsè de braçiu.

— Nicu! ffi cu minte, disè si-lu trasè dupa sine, facându-si voie buna si rîsu.

Că man'a lui Nicu erá o femeie cu gura mare; dar' erá femeia intielépta si patita, si sciá câte-su dóue.

Nuntasii se adunara toti, si intrara in casa. Apoi se puserá la mese, la mesele bogatului. Pop'a disè unu tatalu nostru, binecuvântá mancarea si beutur'a apoi se deie Ddiu norocu — si se incepù mész'a de nunta.

Mésa mare, voie mare!

Se véda lumea ce scie bogatuiulu satului, se véda ómenii nunta cum n'a mai vediutu.

Dar' sócr'a mare mai cugetá in sine: se véda Anuti'a cine e Nicu, se sêmțiesca ce a perditu.

Nunt'a curgeá, pahare se inchináu, pahare se goliáu, — in senatatea miriloru, pentru cinstea socriloru, pentru nasii mari si pentru óspeti, — pâna ce in casa se facù intuericu, si in capetele ómeniloru se facù lumina. Lumin'a sórelui trecusè dupa dèlu si incepù se luminedie lumin'a vinului.

In casa se aprinsera lumini, — si sfêr-

sîndu-sè mész'a, se culesera mese, scaune si lavitie, si se facù largu, de jocu.

Lautarii incepura hor'a, betrâni si retrasera, si intrara tenerii la rëndu.

Mirii siedeáu in fruntea casei, la loculu celu de cinste, si priviáu in giuru. Mirés'a priviá in drépt'a, mirele in stêng'a.

Neveste si fete intrara in casa, si se incinsè hor'a.

Mirele priviá — asiá, fàra sire. Si vediu colo intre fetele din satu, doi ochi, frumosi cá dóue lumini; —

VULTURULU. — Simbolu alu Romei vechi. —

si ardietori si resbunatori cá dóue flacari, cá dóue su-
litie — ochii Anutii;

I-se pareá unu ángeru tramisu 'din ceriu se pe-
depsésca pe cei pecatosi. Ea nu-si ascundeá ohii, nu se
indoseá, — priviá la elu tiénta, priviá fâra de indurare.
cá si cându ar' dice: nu ai scapare, trebue se me vedi,
si se mori, ori se nebunesci.

Cá si cându ar' fi avutu unu farmecu in ochi —
cu câtu i vedeá mai bine, cu atât'a mai multu 'si per-
deá dusii.

Ce cugetá, ce nu, —
dóra a chiar' nebunitu
— se scolá repede, sari
in hora, si luá pe Anu-
ti'a la jocu.

Toti nuntasii pri-
vira unulu la altulu.
Fetele priviáu, si gân-
diáu; nevestele se in-
coteáu.

— Arda-o foculu
dragoste — se subuiá
o nevésca cole pe o la-
vitia cãtra vecina-s'a.
Arda-o foculu cum n'o
poti ogoi!

— Nu dieu disè
cecalalta. Nu dieu dra-
g'a mea, cá dragostea
are radacini. O smulgi,
o rumpi; dar' i remãnu
redacinile, si otavesce
de nou, si n'o mai poti
prapadi.

Cine scí ce mai
mãncasè si cle, traindu
in lumea asta; cá si
ele fusesè tenere!

Jocá Niculu, jocá
dómne; cá si celu ce-si
jóca de capu. Tiénea pe
Anuti'a de brêu, o tié-
neá de mâna, priviá la
ea, — si jocá dómne,
cá si cându ar' vré se-si jóce joculu celu din urma.

Mirés'a privi pe ferésca, mai privi odata, mai privi
si a trei'a óra, apoi se scolá si esi afara.

— Unde mergi tu scump'a mamei? intrebá sócr'a
cea mare.

— Mergu mamuca pân' afara — disè nor'a cea
scumpa.

Êr' Nicu jocá.

Lautarii in drépt'a lui, Anuti'a la mâna, ânima in
dinti — si jocá nebunu.

Lautarii facura o cirada lunga, tiganésca, si in-
cetara.

— Dî mèi! strigá mirele.

Si se pusè viórele la umeru, si joculu se facù mai
ferbinte.

— Vrei se mai joci Anutia? intrebá elu la ureche.

— Vréu!

— Dî mèi!

Si jocáu, — jocáu cá nebuni, 'si jocáu dorerea se
o omóre.

FÊTA DIN SELISCE.

Se lasáu de jocu,
unu incóce, altu incolu;
eráu obositi, — ei doi
jocáu.

Anutia! disè odata
mirele.

Anuti'a nu privi la
elu; dar' i disè incetu:
mai jocamu Nicule!

Unii rídeáu altii
se incoteáu, ér' cei mai
cu minte 'si trageáu de
séma....

— Pâna cându mèi
Nicule? intrebá nana-
siulu mare cãm in
gluma!

Anuti'a audi, si
disè incetu: jocamu Ni-
cule, jocamu se morimu
in jocu!

— Se morimu in
jocu! strigá mirele cá
se-lu auda toti.

Tenerii sarira de
nou in jocu. Si se in-
cinsè joculu mai straș-
nicu.

Chiuiáu, strigáu, des-
cântáu, — cas'a ferbiá.

Mirele se plecá pu-
çinu si intrebá:

— Tu Anutia! Pen-
tru ce mai parasitu tu
pe mine?

Anuti'a privi la elu, apoi 'si inchiná ochii.

— Eu pe tine? intrebá ea, si-si redicá mân'a la
ochi.

Ómenii cugetáu cá se sterge de sudori, ea se ster-
geá de lacrimi.

Si, cá se numai véda lumea, tóte, — éra se in-
tórsera odata.

Sócr'a mare alergá in susu si in josu, se pareá
cá si-a perdutu mintile. Ómenii se inbuldiáu, cându in-
casa cându afara, si nu-si afláu loculu.

Dintâiu se începù cev'a numai asiá in siópta, apoi cu graiulu, si in urma se audì sócr'a, strigându in gura mare: Nicule, Nicule, — mirés'a ti-a fugitu.

Nuntasii stateáu uimiti, lautarii statura pe locu.

Mirés'a esísè afara — a trecutu tēmpu multu — si n'a mai venitu.

— Ce e mama? strigà Nicu intr'unu târdiu.

— Nicule, Nicule, mirés'a ti-a fugitu!

Niculu chiú un'a câtu unu balauru, apoi sarí in jocu.

— Dî mèi!

Lautarii începura. — Ómenii se indesuíáu, se întrebáu si se opinteáu; ér' Nicu jocá cu Anuti'a?

— — — — —
 Colo preste delu treceáu doi tēneri, o fēta si unu fetioru. — Fēt'a portá invelitóre alba, invelitóre de mirésa.

„Pe baditi'a celu de multu, Nici in grópa nu-lu mai uitu.“!.....

*

A trecutu unu anu, si au adusu Ddiu alta iérna.

La bogatoiu in casa, colé pe vét'r'a focului, siedeáu doi teneri, Nicu si cu Anuti'a, nevasta si barbatu, si se dragosteáu.

Mam'a lui Nicu, cá sócra — siedeá pe o lavitia si-i dogeniá: nebuni de voi!...

V. R. BUTICESCU.

Timpurile disparute...

Timpurile disparute,
 Din a mea copilarie,
 Vrîsta dulce 'ncântatóre,
 Cá divin'a poesie,
 Vecinicu eu mi le-amintescu;
 Si adesu cându me petrunde,
 Dupa dens'a doru-'mi mare,
 Din a inimei dorere
 Lacrime de totu amare,
 Sēmtu atunci cá izvorescu.

Pe orizontulu tristu alu vietiei,
 Aparindu a mea junie,
 A amorului scānteie,
 Cu o frumósá veselie,
 Ea in peptu mi-a asediatu;
 Si-am creditu cá 'n elu aflá-voi
 A vietiei fericire;
 Inse vai! deceptii crude
 Mi-au pusu vélulu pe mahnire,
 Ce 'lu portu neincetatu.

Cà din nesfērsit'a-'i carte
 Tempu 'ntórcē-a sale dīle,
 Nu regretu cà-ci vrēu se vie
 Ale betrēnetiei dīle
 Cu alu dorului aventu; —
 Ea lasandu unu tristu adio,
 Unei lumi pline de chinuri,
 Me va duce-acolo unde
 Nu-su nici lacrimi nici suspinuri,
 Ci unu somnu eternu si sfântu!

B. V. GHEORGHIANU.

RENASCEREA LIMBEI ROMANESCI

in vorbire si scriere.

PARTEA A DÓU'A.

Innoiri in scriere.

XIV. Peripetfile ortografeei rom. cu litere lat. dela a. 1821 pâna la comisiunile filologico-ortografice din 1858—60

(Urmare)

129. Pre la inceputulu discusiuniloru sí lupteloru literarie preindegetate in 1836 apare Gramatic'a limbeleru neolatine scrisa de parintele romanisticii Fred. Diez, ¹⁾ care revindica locul cuvenitu limbey nóstre, punendu-o in societatea celoru-alalte cincii sorori: itali-an'a, ispan'a, portuges'a, frances'a sí provincialea; ne dechiara limb'a de fica a mamei románe, crescuta in strainetate, nu cu cele-alalte fiice románe impreuna, dar' pentru acea totu sora genuina a acestoru neo latine; ²⁾ edice; cá limbey nóstre cá unei ce apartiene familiei románe i siede mai bine in vestmentu románu, cá in unulu, ce ni-o aréta mai bine ce este, sí o aduce de nou in relatiuni amicali cu consangenele s'ale; scrie inse, conforme scopului seu puru sí simplu filologicu, cu o ortografia peculiaria a s'a fonetica (e, u = à â: z, ș, tz = derivatele d, g, t.)

Totu pre la inceputulu sí in midiloculu acelorulu lupte se redica sí pasiescu in arena literatori rom. corifei cá T. Cipariu, Aug. Treb. Laurianu sí Ioane Măiorescu.

130. T. Cipariu la 1841 publica, dintr'unu tractatu mai pre largu, unu „Estractu de ortografia cu litere latinesci pre temeulu limbey sí ortografeei basericesci sí osebirea dialecteloru, precum s'a urmatu dela 1835 in tipografi'a din Blasiu.“ ³⁾ Éra A. Tr. Laurianu cu unu anu mai inainte face mare sensatiune in lumea literaria romana sí neromana cu alu seu „Tentamen criticum.“ ⁴⁾ in fruntea carui-a puse o pré erudita disertatiune despre limbele derivate din latin'a sí in specie despre cea romanésca, pre acelea cá pre dialecte sorori asemenandu-le, sí resumendu intr'-ins'a totodata momentele mai principali din istori'a Romaniloru.

Ce a intentiunatu A. Tr. Laurianu cu Tentamele seu criticu séu gramatic'a s'a? A aretá lumey erudite europene limb'a rom. cá intru tóte asemene celei latine; dreptu ce pertracta sí propune una limba romanésca ideale sí i face una gramatica ideale. Asi'a ina-

¹⁾ Frid. Diez Gramatik der roman. Sprachen, Bonn 1836, 3 tomi; ed. V. 1882.

²⁾ Aclasi Etymolog. Wörterbuch der roman. Sprachen, Bonn 1852, 2 t. prefat.: „Der walachischen in der Fremde erzogenen mit den übrigen nicht aufgewachsenen Tochter der römischen Mutter.“

³⁾ A se vedé in Fói'a pentru minte scl. 1841 nrii.

⁴⁾ A. Trebon. Laurian Tentamen criticum in originem, derivationem et formam lingvae Romanae in utraque Dacia vigentis. vulgo Valachicae, Viennae 1840.

inte de tóte se adópera a o presentá eruditiloru cu totulu curata, curatita de veri-ce ingredientie, elemente sî forme straine; „puritatea limbei i fù prim'a conditiune“ dice dinsulu. Spre ajungerea tientei s'ale prefipte urmédia etimologi'a sî analogi'a cá suprema legelatrice a gramaticiei; pronuci'a o determina nu „a priori,“ ci dupa cercetàrile etimologice; pentru scopulu seu destinge pretotinde pàrtile compuse de cele simple, sî spre invederarea lucrului aduce esemple numeróse; in sintactica, carea dinpreuna cu formatiunea cuventelor u tracta destulu de pre largu, citédia esemple din clasciici lat. au clasice lat., traducundu-le romanescce mai din vorba in vorba, spre a infaçiosia estu modu sî mai lamuritu asemenatatea sintasei ambelor u limbe.

Cu unu cuventu: principiulu supremu a lui A. Tr. Laurianu, la carele tieneá ne cliutitu erá acel'a, cá tóte in limba-ne cá si in cele-alalte manifestatiuni ale fiintiei nóstre ne dau unu testimoni u strigatoriu pentru latinitatea nóstra, pentru faptulu, cá „noi romanii daciani nu suntemu nice decumu o natiune nóue de origine mestecata, ci puru sî simplu continuatiune modificata dupa locu, tempu sî cercustàri a Románilor u celor u vechi.“

Abiá trebue se spunemu dupa cele precedinti, cá ideale e si ortografi'a nemoritoriului A. Tr. Laurianu stabilindu cá regula generale a acestei, cá cuventele in genere sunt u a se scrie asiá, cumu se scriu in latin'a, óserbandu regulele scóse din geniulu limbei sî unele modificatiuni luate din analogia sî etimologia; dara aceste privescu numa terminatiunea vorbeloru, cáci corpulu loru nu e iertatu se-lu vatemámu, ci chiar' sî cu detrimentulu pronuciatiunei trebue se-lu lasámu intactu. ¹⁾ De ace'a scrie p. e. poplu = plop u, caglu = chiagu, lugescu = gelescu, radiescu = diarescu, garrire = graire, cosca = cóspsa, intuitare = uitare, mondu = mândru, pelu = peru, (alu capului) leuisciolu = usioru; toti qui nu vedeti in intenebricu apprenditi lumina' la = toti ce nu vedeti in intunerecu aprindeti lumin'a: popillu' lu quale traiescá annunci pre ici e filiu' lu lui Stefanu = copilulu care trecù acumu pre ici e fiulu lui Stefanu s. a. a.

Cu tóte aceste „Tentamen criticum“ va remané unu opu superbu de priviri inalte si de profunde cercetàri asupr'a firei si fasiloru limbei rom. sî asupr'a legiloru ei, unu opu atestatoriu de genialitatea autoriulu, despre carele sî despre ilustrulu nostru Cipariu nu potemu se nu citámu la acestu locu o enuciatiune a celebrulu Hasdeu. „Primele incercàri asupr'a graiului poporanu alu Romanilor u, díce dinsu, conduse intr' unu modu ceva mai sistematicu, se detorescu unei Pleiade de Ardeleni: Sínceai, S. Micu, P. Maioru, a caroru marime trebue mesurata nu prin ce'a ce au facutu, ci prin

ce'a ce voiáu se face: desceptá natiunalitatea romána cu ori-ce pretiu. „Sunteti fii ai Romei!“ au strigatu ei sî Románulu, sguudit u din somnu, s'a pus u pe ganduri. In acestu tipu s'a plasmuit u la noi sî a crescut u trespátatu pana la unu non-plus-ultra o directiune unilateral e in sensulu latinu. Tóte elementele limbei rom. sunt u latine sî numai latine. . . . Acésta scóla a produs u doi barbati, dinaintea caror'a cauta se se inchine toti Románii: Cipariu sî Laurianu. Cipariu a supusu celu antai u unui studiu criticu vechiele tecturi rom. Laurianu pre de alta parte a presentítu, inainte de sumitáti occidentali, dóue dintre pârghieles fundamentali ale limbistici contemporane; neintrerupt'a continuitate dialectale si reconstructiunea prototipurilor u.“ ¹⁾

131. Contemporanulu acestoru antesemani ai literaturei rom., Ioane Maiorescu, a fost u asemena dintre cei mai zelosi sî mai eruditi natiunalisti rom.

Elu a demonstratu in Antischuller contr'a lui I. C Schuller, cá limb'a rom. este de origine lat., éra nu goto-geracana seu mai scie Ddiu ce, sî cá Romanii sunt u mai vechi locuitori in fundulu regiu, decumu sunt u Sasi; in Antischiau contr'a ingeniuriulu A. Popovicu, cá Romanii sunt u de vitia lat., éra nice decumu Daci dupa Popovicu aru fi fost u Slavi; a cercetatu pre frati u nostri istro-romani sî despre acelu alu treile dialectu romanesc, dorere asta-dí in apunere, ne-a lasatu cea mai vasta sî mai acreditata scriere, ce posedemu pana acumu; ²⁾ in fine a facutu parte din cei ce pre la inceputulu anilor u 50 a lucratu in prim'a linea la stabilirea sî introducerea unei terminologie juridice sî administrative mai ratiunalu in limba-ne.

Se intielege, cá in variele sî eruditele sale tractate despre limb'a rom. n'a potutu se nu se estinda sî respice macaru prin trécatu sî asupr'a scrierei ei cu litere lat. Amintimu aice in acestu respectu numai atáta, cá principiulu lui I. Maiorescu erá, cumu cá ortografi'a rom. cu litere lat. trebue se aiba atáte semne séu litere cáte sunete simple are limb'a. Asia dara totu cam principiulu lui P. din periodulu I. alu „Curierulu de ambe sexe“ 1836—1838, combatutu cu agerime de I. Eliade Radulescu.

132. Intr'acea scrierea cu litere lat. face din ce in ce mai mari, mai intinse sî mai palpabili cuceriri printre Romani, chiaru sî dincolo de munti.

Acolo cele 43 ori 44 litere ale alfabetulu cirilicu incepura áncu pe la finele seclulu XVIII a fi reduse prin metrop. Moldovei Iac. Stamati sî Ioane Vacarescu betranulu la 33, cáte adeca pareá neaperatu necesarie spre a infaçiosia sunetele limbei rom.; éra Georgiu Go-

¹⁾ B. P. Hasdeu Cuvente din betr., Bucuresci 1880—82, t. III. part. I. pag. IX.

²⁾ I. Maiorescu Itinerariu in istori'a si Vacabulariu istro-romanu, Iasi 1874; opu posthumu.

¹⁾ Tentamen, crític, pag. 38—39.

Ilescu mai tardiu le mai impușină cu două; „Societatea literară“ din Bucuresci pre la începutul anilor 30 rețienă din ele numai 29.¹⁾ În fine I. Eliade începă a le amestecă din ce în ce cu mai multe caractre lat., spre a prepară estmodu „sentim sine sensu“ pre publiculu rom. la totalea eliminare a cirilanelor din scrierea rom. Intronarea acestei procedurē fū, că „Curierulu de ambe sexe,“ — a carui misiune a fostu „a servi de archiva la istoria literaturēi și limbei nōstre, a recomandă Romanilor literele strabunilor lor, literele lor proprie nationale, a-i face a se deprinde cu dinsele și ale onorā și ale iubi, a-i face a vedē și cunōsce intr'insele limb'a nationale și unitaria în totu adevērul și în tōta natur'a ei, a pasī gradualu pana va ajunge a se publică întregu fōi'a numita cu aceste litere“²⁾ — în periodulu alu V. aa. 1844—1846. Curierulu se tiparī întregu cu litere latine.

Alesu înse în părțile ciscarpatine întieleginti'a rom., statoria firesce pre atunci-mai numai sēu în cea mai mare parte din preutime, adōpta în corespondentiele sale mai preste totu scrierea cu litere strabune; o adōpta în buna parte și episcopiele de Blasiu sēu Fagarasiu și de Oradea-mare în circulariele lor cātra cleru și în alte acte oficiōse; la Blasiu dejā în 1835 se tiparesce cu litere Orologiulu celu mare (Ciaslovulu), la Oradea în 1846 o Carte de rogatiuni de preotulu Moise Sor'a-Noacu, și altele; că tacemu de italianisat'a ortografia rom. cu litere lat. a lui Georgiu Asachi, altcumu prē meritata de la instructiunea și aventulu literaturēi și culturēi rom. în părțile moldovene,³⁾ și că se trecemu preste alte asemeni încercari și misicamēnte mai pușinu însemnate.

Asiā stāmu cu ortografi'a rom. cu litere latine la 1847, în ajunulu memorabililor ani asiā-numiti ai libertatii popōralor 1848—49. Terenulu pentru triumfulu generale și definitivu alu literelor erā bine preparatu. Cu tōte aceste trebuia se mai trēca unu diecēniu, se mai urmedie varie lupte literarie, se vina pe deasup'r'a unu impulsu esternu imperativu, pentru că cuventulu se se face corpu și ideia se se realisede deplinu.

— Se va încheiă în anul urmatoriu cu unu articlu: Despre ortografi'a romana cu litere lat. între 1847—1860. —

Dr. GREGORIU SILASI.

¹⁾ I. Manliu Cursu element. de literatura, Bucuresci 1881; în adausu pag. 83 s. u.

²⁾ „Curier. de a. s.“ edit. II. per. I. în pefat.

³⁾ Georg. Asachi scrie p. e. scese stelle = siese stele, și = și, cielui cie = celui ce, purtazzi = portati, drit = dreptu, quare = care, envezze = invētie scl.

PARINTELE CARTHAUSI.

— ROMANU tradusu din l. magiara. —

(Continuare.)

VII.

Aprōpe trei ani am petrecutu aici. — În restempulu acest'a tatalu mieu m'a cercetatu de două sēu de trei ori. De câte î-i scrieamu, ce'a ce faceam regulatu la diu'a de anulu nou, la aniversarea nascerei și la diu'a onomastica a densului, totu-de-a-un'a 'mi respundēă în cātev'a sire, indemnându-me la sērguintia încordata, — de altmintrea erām seuitatu.

Intru-o sēra frumōsa, — cāndu chiar' ne preambulam impreuna cu Armand vorbindu cu profunda durere despre despartirea nōstra, cā-ci elu aveă se se îndeparteze preste două-trei dīle, — de-odata se ivesce înaintea mea betrānulu Joanu; pāna a nici nu-lu recunōsce bene cu ochii inundati în lacrimi me strīnge la peptulu seu și 'mi descopere cā a venitu cā se me duca acasa. — Am mai remasu două dīle, cā se mergu de-odata cu Armand, și apoi am parasitu collegiulu.

Nu sciu ce sēntiemēntu deosebitu ne cuprinde anim'a, de câte ori avemu de a ne despartī de giurulu sēu societatea în care am petrecutu tempu mai îndelungatu? Chiar' dēca locul de care ne despartimū nu a lasatu amentiri de fericire în anim'a nōstra, ba inca și dēca numai suferintie amu aflatu în acel'a totu ni-e grea anim'a cāndu 'lu parasimū; și aprōpe totu atāt'a ni-e de grea despartirea de morminte cā și de locurile predilecte; — amarit'a anima omenēscă se lēga totu mai multu de ace'a cu ce vine în atingere, cā apoi cāndu în urma are de a se despartī de ea, cu atātu mai afundu se-lu ranēscă îndepartarea.

Dara cu tōte cā mi-a cadiutu greu despartirea, și cāndu priorulu nostru caruntu mi-a datu benečuventarea ultima și collegii ni-au dīsu adioulu din urma, ochii mi s'au umplutu de lacrimi; — abia amu ajunsu afora din orasiu de unde, cautāndu îndereptu, n'am mai potutu vedē locuintia parasita, și eu acum me sēntiam fericitu. Si cum nu? Ce dureri și suferintie nu uita omulu cāndu se sēnte în libertate? Si eu me cugetāmu liberu . . . În giurulu mieu o regiune estinsa cu sēmēnatori frumōse, — înaintea mea o cale lunga, în care 'mi atrageă atentiunea acusi unu caletoriu pedestru, acusi o calēsa cu cai iuti, ici cōlo cāte o padure întunecōsa și în departare sirulu de munti ce 'mi curmā privelescea: — înaintea mea o lume nōua, o lume vioia și plina de farmece, în care dela muntii cei mai 'nalti pāna la plānt'a cea mai mica, totu ce vedeam, 'mi umpleă anim'a de placere; și resunetulu îndepartatu a clopotului impreuna cu cānteculu doiosu a filomelei 'mi pareău totu atâte saluturi de bucurie. — Si între atâte bucurii nemene, se me provōce cā se mergu mai repede ori mai incetu, în drēpt'a ori în stēng'a; nemene se veghieze asup'r'a eruptiuniloru bucuriei miele, și însemnāndu-le acelea se le turbure cu admonitiunile lui; — liberu cumu se pōte sēntī numai unu copilu, care scapāndu din mână crescutoruluiu seu riguros, ese voiosu din prim'a-i închisōre nici prin mente trecūndu-i ca viētia în care intra alt'cev'a decātu o și mai mare prinsōre a carui sistemū este izolarea și munc'a. O, farmecōtōria amagire cu care pasimū în viētia! Cātu de majestosu apare pamentulu la primele radie ale sōrelui viētiei nōstre, — cātu de

repede paru a se respirá norii ce se ivescu ici-colo pre orizontulu lui si câtu de usióra se aréta calea ce se estinde inaintea nóstra si la percurgerea carei'a sêmțimú inca atât'a fortia, atât'a voia in peptulu nostru. — Si tóte acestea atâtu de repede au de-a trece! . . .

O! déca ar' poté si numai visá copilulu ca ce 'lu ascépta? déca ar' sci câtu are póte de a suferi in acésta viétiá scurta? Câtu de solitariu se póte afá între atâti'a ómeni si câtu de descuragiatu in acésta lume frumósa? Déca si-ar' poté inchipuți. tóte acele suferintie cari va avé de-a-le îndurá in viétiá, — necasurile cele mari cari f-i voru infránge sufletulu, si cele mici intru cari nu va avé nici lacrimi spre a se consolá; si cumca amicii, pre cari i-au crediutu sinceri, 'lu voru parasí, ér' cu amorulu seu invapaiatu nu va poté câscigá decátu o esperiintia mai multu, si cu vêrtutle lui inimici; pâna cându in urma frumósele sperantie cu cari au percursu lumea se voru reduce la o mica grópa — insielatu inca si aici déca au contatu la amentirea ómeniloru. — O! multiemita tfe Domnedieule, cá ai ascunsu venitoriulu dinaintea ochiloru nostri!

In urm'a concessiunei tatalui meu, nu amu mersu de-a dreptulu acasa, ci amu facutu mai întâiu o caletorie prin unele tienuturi mai puçinu populóse pâna la Bern, de-aci in Tîer'a-de-susu, in Lausanne, si apoi pre laculu leman in Genf si Chamouny.

Tu care cunosci aceste tiénuturi, 'ti poti inchipuți, câtu eram de fericitu. — E frumosu pamentulu pentru acel'a care nu vede decátu faci'a lui, dar' nu si pre acele fientie cari in densulu se lupta, urescu si suferu, — si de cari vediendu-i mai târdiu ne ingretiosiamu, intocmai ca si de multimea infusoriiloru ce microscopulu ne lasa se vedemu in picurulu de apa la aparintia curatu. — Betranulu Ioanu, care prin vesel'a animei lui abia sêmțieá obosel'a pedestriei si in calea intréga nu vediuse nemicu decátu pre mine si asemenarea mea cu mam'a, se bucurá impreuna cu mene; numai Armand nu s'a schimbatu, — elu era posomoritu cá totudeaun'a, ma cu câtu ne apropiámu mai multu de tîer'a nóstra, cu atât'a deveniá si mai seriosu. Se póte cá teritoriulu francesu desceptá in anim'a lui souvenirile triste ale copilariei, ori ca dóra sêmțieá câtu de strainu póte deveni pentru noi chiar' si pamentulu in care ni-amu nascutu, déca nu ne ascépta nimene între hotarele lui.

Asié ajunserámu in Chamouny.

In caten'a muntiloru Montblanc se afla unu locu care se numesce *gradina*, — acést'a e unu pratu verde incungiuratu cu grietie de ghiatia, care 'lu cercetéza mai multi caletori, desí calea la elu e obositoria si priveliscea mai multu straordinara decátu frumósa. — L'amu cercetatu si noi, nefiendu nemicu mai potrivit pentru imaginatiunea mea copilarésca, cá acestu micu oasu verde in midiloculu pustiei de ghiatia. — Dupace ni-amu odichiatu pre o stâncá in care ni-amu taiatu si numele, chiar' re'ntorceámu érasiu la marea de ghiatia, cându de-odata vediurámu ca se redica pre vârfulu Montblancului unu noru grosu amenintiându cu o furtuna grosava, care a sf eruptu cu tóta furi'a inca mai inainte de ce amu fi ajunsu noi la midiloculu marei ghiatióse. — Priveliscea érá marétia, dara si ingrozitoria. — In giurulu nostru unu valu grosu de nori, taiatu cându din cându de câte unu fulgeru, apoi desfacutu si aruncatu de grósnicile loviri ale viforului, — sub noi ghiatiariulu intunecosu-vênétu spalatu prin torrenti de plóia, — apoi vântulu straba-

téndu cu vehementia valea si vuetulu departe resunatoriu a trasnetului lovitu in sate de stânci si dealuri. — La acésta privelisce anim'a mi se strinsé in pieptu, dara mi se si inaltia, me cuprinse óre-care sêmțiementu de gloria si de gróza totu-odata. — Asié mergeámu mai departe in urm'a caléuzului nostru, acusiu pre table lungi de ghiatia, acusiu preste câte o ruptura mare sá-rindu de pre ghiatia pre ghiatia, pâna ce odata cându sarti preste o ruptura mai larga, piciorulu 'mi alunecá, — incepu a siovái, prapasti'a vênétu-intunecosá se desface sub mene, băt'a mi se rumpe si. . . . . Armand, smâncindu-me cu puterea desperarei, me trage catra sene si imbraçiosându-me me sustiène. — Eram scapatu. — Caléuzulu stá palidu lângá noi, betranulu Ioanu cadiéndu in genunchi se rogá. — Eu stám între ei, fâra a dice unu singuru cuventu. Eram afora de mene-mi. Cá desceptatu din somnu, privii prapasti'a adénea care se desfacuse inaintea mea si cugetulu intunecatu alu mortiei me umplú de gróza. — Dara cându am cautatu in giurulu meu si am vediutu lângá mene pre amicululu meu cu faci'a vesela si la ochi cu lacrimi de bucuria si am sêmțitu mân'a lui tremurânda intr'a mea: anim'a mi s'a umplutu de fericire afânda ca traiescu, si caviéti'a am de-a mi-o multiemi aceluia pre care mai multu 'lu iubiám in viétiá; si cadiéndu in braçiele lui amu versatu lacrimi de bucuria. — Acést'a nu o voiu uitá nici odata! dísei eu si am sêmțitu cá acestu cuventu érá unu juramentu. — Intru-ace'a tempestatea a incetatu, — stralucitele radie ale sórelui lumináu din nou regiunea si Montblanculu se ivi albu din negurós'a intunecime, cá si cum ar' vré se bene-cuvenéte legatur'a nóstra juvenila. — Oh! acést'a a fostu unu momentu fórte frumosu.

Unu momentu frumosu acést'a, carui'a i-a urmatu o viétiá lunga plina de grigi, cu multime de suferintie si nemesurate chinuri, — unu momentu de fericire si in urm'a lui o eternitate de amaratiune. — Oh! momentu afurisitu, pedéps'a carui'a tiène asié de indelungu. — Si pentru ce m'am bucuratu dara eu? — pentru-ca fuséi scapatu? scapatu pentru viétiá! — Nu se cuprinde óre aceste cuvente in ironia destulu de amara? . . . scapatu pentru cá in locu de suferintia de unu minutu se me chinuescu ani indelungati, — in locu de o mórte se înduru o miia; — sustienutu cá si unu animalu, carui'a mediculu, desfacându-i peptulu cu crudime i-i sustiene viéti'a, cá incungiurându impunsetur'a de mórte se védia si mai departe sbocotindu-i anim'a tremuratória si se aiba bucuri'a cruda de-a tragâná inca momentulu ultim, in care voru se incete dorerile jertfei lui; . . . si eu am multiemitu pentru acést'a! — Oh! 'mi vine a ride, — asiú ride inca si in midiloculu acestoru chinuri grosave, cându 'mi reamintescu catu de tare m'am temutu de mórte! — Si ce e mórtea? — prunculu, care a visatu ca a cadiutu intru-o prapastia, a sêmțitu durerile mortiei; muncitoriulu obositu care a adormitu intr'amédiadi sub umbr'a unui arbore, a trecutú prin farsale de nimicire ale ei; — si cu tóte acestea nóue ni e frica de mórte si ne sbatemu necurmatu. — Oh, miseria omenésca!

(Va urmá.)

Br. JOSIFU EÖTVÖS.

Pén'a de auru cu verfu de diamantu destinata din partea Administratiunei acestui diariu pentru premiarea celei mai bune scrieri beletristice — novela, poesia, piesa teatrala etc. — se va adjudecá inca in decursulu lunei acestei'a unui'a dintre operatele sosite pâna la terminulu concursului — 18/30 Octomvre a. c. — La casu d'cea între operatele incurse se voru aflá mai multe scrieri de valóre literaria mai insemnata, Administratiunea diariului nostru le va impartasi si pre acelea in premii celu puçinu de câte 100 franci in auru, — presupunându firesce cá scriitorii acelor'a primindu acestu premiu ne voru accordá dreptulu de-a publicá scrierile d-sale in diariulu nostru. — Atátu pén'a de auru câtu si celelalte premii se voru tramite respectiviloru scriitori pâna la finea acestui anu st. v., ér' scrierile premiate se voru publicá incepându cu numerulu I. an. urmatoriu.

Banca romana in Timisiór'a. In 17 Novembre s'a tîenutu in Timisiór'a o conferintia, in caus'a infiintari reunitiunei de creditu si de economii, carea a succesu preste acceptare. Subscriindu-se mai multu de 600 de actiuni, conferintia a luat hotarîrea, cá se emita 1000 de actiuni de câte 50 fl. v. a. — Speramu cá in curîndu vomu aflá, cá reuniunea a inceputu a functioná spre binele si usurarea poporului.

Dr'a Mari'a Catarida, dupa ce a obîenutu diplom'a de doctoru in medicina si a depusu censur'a de libera practica a profesiunei de medicu in Romani'a, astadi functionéza cá medicu spre multumirea numerósei clientele, constatória din femei si copii, cari î-i ceru consiliulu. — In dilele din urma a fostu destinsa cu medalia Bene-merenti cl. II. pentru publicatiunile s'ale scientifice.

Scrierile Reginei Romaniei le traduce pe limb'a magiara cunoscut'a scriitória magiara *Luisa Harmath din Turd'a.* Unu volumu de 14—15 côle va si aparé in dilele mai de-aprópe in editur'a firmei L. Aigner din Budapest'a.

Sortiriile loteriei filantropice-nationali arangiate prin Reuniunea femeiloru romane din Sibiiu se potu procurá si dela Administratiunea diariului nostru cu 50 cr. bucat'a + 5 cr. portpostalu. — Tragerea se va efectú in 12 Ianuariu 1885. — Obiectele cari voru serví de câsciguri se afla epuse in doue odái ale casei „Albin'a“ si se potu vedé in tóte dilele cu pretiulu de intrare de 10 cr. — Noi le-amu vediutu si le-amu admiratu!

BIBLIOGRAFIA. „Calendariulu Aurorei“ pre an. ord. 1885, urmatu de Almanachulu Aurorei cuprinde:
Calendariulu. — Date Cronologice pre an. 1885. Cronologia. Calendariulu iul.-greg. Meteorologie: Fazele lunei. Schimbarile tempului. Semne de tempu etc Têrgurile (dupa datele officiose cele mai din urma). Indreptariu financiaru. Serviciulu postal. Serviciulu telegraficu.

Almanachulu Aurorei. Fét'a din Selisee, (illustratiune.) — Puiu (legenda) de Carmen Sylva. — Cris'anulu. Amentire din beani de Georgiu Simu. — Vulturulu, Simbolu alu Romei vechi (illustr.) — Zoe. Novela originala de V. R. Buticescu. — Capela (Poesie) de Iason Bianco. — Logodnic'a lui Petre. — Viorele d. Gh. Tentu din dram'a istorica Berchea. — Cânteculu din joculu „Hor'a.“ — *Partea umoristica.* Rusinea in cisma (cu illustr.) — Discursulu unui oratoru — Câm tardiu (cu illustr.) — Care e sexulu debilu? — Lene motivata (cu illustr.) — Unu muschetariu

gasconu. — Lectiuni de dansu. — Medicina sigura (cu illustr.) — Scurtu si cuprindietoriu. — Despre femei. — Revedere (cu illustr.) — Unu pacientu recunoscatoriu. — De ce nu se marita. — Servitória nescárbósa. — *Publicatiuni.*

Pretiulu cu portó francatu e 30 cr. v. a.

Calendariulu Pedagogicu pre an. ord. 1885, urmatu de Almanachulu Reuniunei Mariane cuprinde: tóte cá in „Calendariulu Aurorei.“ — mai de parte:

Almanachulu Reuniunei Mariane. — Insemnataea desvoltarei scéntiului esteticu in educatiune si midilócele referitória spre ajungerea acestui scopu de Clementu Grivase referitoriu. — Reuniunea Mariana. Comitétulu Reun. Mariane. — Basiliu Nascu (biografia si portretu.) — Poesii: — Stelele (d. Staub.) Copilulu si fringila, (d. Hermann Lohse.) Ciocarlia (d. Adolf Klarzel) Pisica si rónducia (d. Robert Reinich.) Olichn'a de dumitoca (d. Fr. Bucker.) de Ionu Macaveiu. — Ghicituri de G. Cosbucu. — Ce pote face scola poporala pentru latirea culturai pamentului in acestu tîenutu? Disertatiune de Mihaiu Domide invetiatoriu. — Industri'a domestica, insemnataea ei, — ce? si cum ar' fi a se propune din acést'a in scolele nostre poporale? de Iuliu Popu invetiatoriu. — In câtu pote invetiatoriulu si afora de scola contribú la inaintarea culturala si materiala a poporului. Tractatu de Ieremie Siorobetea invetiatoriu.

Varietati. Cum se remunéza disciplin'a rigorosa? — Tee eftina. — Datina curiosa. — Cea mai mare carte din lume. — Cea de ántáia peruca. — O minciuna domnéscá pedepsita. — Sinceritate rara. — Desvoltarea conceptului „nedreptate.“ — Cum se cunosce temperamentele? — Frideric Wilhelm IV. regele Prusiei si invetiatoriulu satescu. — *Publicatiuni.*

Pretiulu cu portó francatu e 40 cr. v. a.

Amiculu Poporului calendariu pre an. 1885. Editur'a Tipografiei W. Krafft in Sibiiu. Pretiulu cu portó francatu e 55 cr.

Noul Calendar de casá pre an. 1885. Editur'a Tipografiei Alexi in Brasiovu. Pretiulu cu portó franc. 35 cr.

Amendoue Calendarele aceste cuprindu, pre lánga partea calendaristica bene arangiate si ordinata, si o bogata lectura de invetiatura si petrecere. Se afla de vëndiare si la Librari'a „Auror'a“ in Gherla.

Esercitiu practice pentru invetiarea limbei magiare. In usulu scóloru poporali de Negrutiu — Ungureanu. Cu aprobarea Ordinariatului metropolitanu. — Cartea acést'a s'a introdusu dejá cá manualu pentru prunci scolari dela scólele poporali in archidieceps'a Blasiului, dieces'a Gherlei si a Lugosiului. — Pretiulu e 35 cr.

Resunetulu este titlulu unei bogate collectiuni de poesii, aparuta in Editur'a Tipografiei Alexi din Brasiovu. Contiene 153 poesii. E cea mai potrivita carte de poesii pentru tenerimea scolara de ambe sexele. Pretiulu e numai 25 cr.

Beiu, Voda, Domnu, romanu istoricu de Teochar Alexi. Apare in brosiure de câte 2 côle + invelitória. Fie-care brosiura costa 20 cr. Pâna acum au aparutu 10 brosiuri.

Textulu romanului este insoçitu de illustratiuni. Cuprinde istoria Romaniei, incependu cu fanariotulu Caragea, trecându la revolutiunea eterei grecesei si a lui Tudoru Vladimirescu, a carui viaçta, fapte si morte tragica suntu cu d' amenuntulu descrise, atinge revolutiunea dela 1848, tractédia pe largu domnia lui Cuza, dându unu tablou amenuntitu despre acea epoca si inchiate cu alegerea lui Carolu de Hohenzollern. —

A se adresá la: Tipogr. fia Alexi in Brasiovu.

AVISU LITERARIU. Dupa-ce subscrisulu mi-amu exopertatu autorisarea la traducerea opului „*Judecatile Santului Petru*“ dela Autorulu Domnulu: André Le Pas; dupa-ce acelu opu in originalulu seu francesu a ajunsu editiunea a treia, din care fu tradusu in limb'a germana; amu onore a atrage atentiunea Prea On. Publicu cetitoriu la opulu susu aretatu, insemnandu numai atáta, ca subscrisulu nu m'am indatinatu a perde tempulu celu scumpu cu imprumutari fara valóre din Literatur'a altoru Natiuni luminate si opulu de sub traducere fiindu nascocitu de unu barbatu cu talentu genialu ni intende un'a lectura pre câtu de interesanta pre atátu de instructiva. — Deritorii a

avé opulu de sub traducere se binevoiesca prin carte postala a 'mi notificá ace'a dorintia. — Pretiulu se statorcesce in unu florenu. Si indata ce va fi asecurata tiparirea manuscriptului — numai decátu se va dá tipariului.

Csizer (Szilágy m.) — post'a in locu.

Gregoriu Cardosiu
parochu rom. gr. c.

PARTEA UMORISTICA.

Din „Calendariulu Aurorei.”

Cam tardiu. — Feciorulu: Anu venitu se-li spunu domnule parinte, cá eu m'asiu insurá si asiu luá bucurosu pe Floric'a lui Toderu Pacoste. Noi suntemu cu tote gata.

Popa: Bine fatulu mieu, dér' mai antâiu veniti odata amendoi la mine, cá se me convingu sciti voi religi'a si datorintiele casatoritoru.

Feciorulu: Se ne aduceam si copii cu noi?

Revedere. „Frate, est'a-i celu mai fericitu momentu pentru mine, de-a te poté strînge, dupa atâti'a ani, in bratie!”

Medicina sigura. — Tieranulu: „Ai fostu ieri la noi domnule doctoru si ai vediutu pre fét'a mea. Spunemi, te rogu, ce bóla are de-i asia de galbena si trista?”

Mediculu: „N'are nici o bóla; — de, vedi de-o marita!”

Tieranulu: „Asia sciu eu, dér' m'aritatulu ascépta luat. . . n'ai face bine, domnule doctoru, slo iei domniat'a de nevésta?”

Rusinea in cisma. — Carciunariulu: Puneti cismele undeva de-o parte cá incomodezi omenii.

Tieranulu: Dá, se mi le fure cinev'a. Eu mai bucurosu le-asiu fi lasatu acasa, déca n'aru fi rusine a merge fara cisme la orasiu.

Proprietariu, Redactoru respundietoriu si Editoru: **Niculae Fekete Negrutiu.**

Imprimari'a „Aurora” p. A. Todoranu in Gherla.